

ספרים

פירושי עגנון והזו

לא במקרה תשה היום הביקורת שלנו, שעגנון והזו הם שני הסרואים קנים העבריים החשובים בין אלה החיים עימנו. כרגיל גלוה לשמות שניהם גם שמו של ס. יזהר, המוציא לדפוס במישרין לשמו של עני, נתן אומנם, ביוזמים מעין אלה ניר ברת המיר, שרירותיות מסוימת, אגת, למשל, אטרים אצלנו: "שלונגי סקי ואלתרמן", או "שלונסקי, אל" הירשן ולאה גולדברג", ומחשים ממש על תבדלים קוסמיים של רמה ושל חוויות שירית, דוגמאות מעין אלו מצויות גם בספרות צעירה יותר, ובי אמת, מרחק רב מפריד בין עגנון ובין כל סופר עברי אחר בימינו. מאידך גיסא מצויות גם אירו קירבה רוחנית בינו ובין הזו, שעיקרה הע" פדת הדינאמיקה הרוחנית של היהדות בקונטקסט כלים ספרותיים מודרניים: בין שאלה הם כלים של גרוסקה ואלגוריה אצל השני ובין שאלה כלים של אירוניה ומשל אצל הראשון, מכל פקום, שני היוצרים מתעלים מעל לנוף התברתי והלאומי, הררוד יותר, של חשיפדת תלוּקאצ'ית שלנו ומעניקים איוו תחושת-אחדות בין הגניוס הלשר זי והאסאמי ובין הגניוס הספרותי במובנו הרוחני הכולל, שפתם היא פדיום של מתיחויות ומובנים, ולא אמצעי לתיאורן של מציאויות היצרניות או תוויות נפשיות בנאליות, לפי זנות מבחינה זו פותר, איפוא, להר כיר, את שמוותיהם באמת בנשימה אחת, אף שבפקום בו נגמר הניגוד פלפי מביבחס רק מתחיל ההבדל הא" סיחי ביניהם.

ניכר, שהספר אתב את יצירת עגנון, לואה בה נכס תרבותי אור" גאני ומאמין ביכולת החינוך וההר דאת הנכונה לקרבה לנוער הלומד, הוא שומר, כביכול, על עצמו מפני הפלגה לרשויות סקולאטיביות רחר קית, ופליאה היא באינו מידה הוא מצליח לומר רבדים במסגרת המוריסאנית, שהוא כפה על עצמו א בחי בה על פי נטייהו.

הקטע הפרטני במרקיעיו של בהט דן ב"הויה העקוב למישור", בקטע זה קרוב הוא יותר לדיון במשמעות סמלית, כאן גם מתרחב הדיון בנוס" האות מקבילות של כתיבת עגנון, תגלשו גם במרקום הקרדיים.

תחלק השני של הספר, הדן ביצי" רות הזו (בקץ הימים", "חדרשה", "שלולית גנוות", "אדם מישראל", "התו דמים") הוא, כאמור, קצר יותר, הוא גם המצויח וביקורתי יותר, הביקורת הנמתחת על "בקץ הימים" חוטאת, אולי, אפילו במדאנסיות מסו" יימת של בדיקה הטכסט לאור סת כונתו הצורנית של איוה מחוה אידר אלי, מפלמת החשוואה בין יחפא מ"בקץ הימים" ובין יודקה מ"הדר" שה", בעוד שיוסא שולל את הויה דזה הנורמאטיבית, החיספורית, מנקר דתראות של כמיתות ודחפים איראצי יונגליים, פוסלה יודקה מנקודה-ראות רציונאלית ושקשנית של ראשית חרשה, של צמיחה חדשה, אך אלו חן רק הנרקות קצרות של ויכות אידיאלי, המחבר הקדים והסביר, שאין מני על הריצת דין אידיאלי, אלא לרי" סוז על קיומו תוך מהלך והאסבר הפ" דאגוני.

בעייה בפני עצמה היא הפיוור הכרוניולוגי של הפרקים, שנתפרסמו בעיתונותו הספרותית במשך שנים, לשבחן של כחט ייאסר, שחוט של אחידות משוך על פני כל הפרקים הללו, הקיטוע ניכר, אך לא כל-כך בשוני-תוכני או לישוני בין הפרקים כמו בקוצר היריעה של רובם.

מהיר יצירה אקטואלית

ספרו עביהדפים של המחבר החיר פני הצעיר י. קוצר (** קוצר את כל הקשיים, המזמנים כמכשול-טבע לפרוואיקן ישראל, השואף לתאך פחי דש את המישושתיים השונים של מצר אווננו החברתית ה"ראלית" כנתינתם תצילומית באירועיהם, ספרו של קוצר הוא רומאן על צה"ל, אין לו אסביצי יות ספרותיות סחוץ למסידה אותנטית ככל האפשר של חוויות הנוער היש" ראלי בהתגייסותו ובשירותו הלאומי, מובן, שלשם הגשמת מטרה זו הייב קוצר לתציב לפנינו איאלה גיבורים, איאלו דפויות הנקובות-בשם, הסוב" לות את נגישות הרס"ר, הפתאמנות בנשק החולמנות על בחורות, אבל דפויות אלו חן טפלו לחלוטין בחש" וואף להתי צה"ל כגיבור רפולטאצי אלמוני של הרומאן, עד כאן התחום המסופק של ידיעת המיגבלות, המתר תיות ליצירת-פרוזה כזו, ושל סכנת הקיטש בין אכילה פלאפל והליכת לקולנוע בחופשה רבע-שנתית.

אך לזכותו של קוצר צריכים להי ציר, שעל אף הפגנות של גראפיר מאניה בתתחלה ובאמצע הוא מגלה כשרון אמיתי בתחום אותו רומאן רפורטאזי, החסר כל-כך אצלנו, הצ" דה היא, שבארץ אין איש מודה שהוא כותב רומאן רפורטאזי או פחי זה מסוג זה, והרי זה סוגי-כתיבת לגיטימי לגמרי, ובחור"ל הגיעו בו אף להישגים ממשיים, אך כאן כל אחד מה-ריאליסטים" או מה-נגאטוראליס" סיים שלנו רוצה לזכות בכתי אפוס היסטורי או לאומי או סיפילוגי, בעוד שלא פעם גם קטע רפורטאזי טוב ממנר"והלאה, מבחינה זו נתון קור" צר הכסתה כלשהי בתיאורי החלוי הצבאי שלו, בכל האפרוריות חיבשה והשטוחה שלו, מובן, שהכסתה זו נובעת רק בעתיד ומבוססת על מסי" לת קטעים ממשיים של הווי צבאי, ולא על סירבול סיננוני של היהורים או על ירידת-המתח בקטעים ה"אז" רחיים" שמתוך למחנת צה"ל, אך גם בחלקיו הגרועים אין מחבר, סחיד החיים" מבקש להרהים את הקוראים בנייגילו, שלהם, כנראה נועד הספר, אלא מתפלח עלם הנוריה-החשתית הר" פורטאזי שלו ביושר ובעבודה קשה גבריאל מוקד

לא במקרה תשה היום הביקורת שלנו, שעגנון והזו הם שני הסרואים קנים העבריים החשובים בין אלה החיים עימנו. כרגיל גלוה לשמות שניהם גם שמו של ס. יזהר, המוציא לדפוס במישרין לשמו של עני, נתן אומנם, ביוזמים מעין אלה ניר ברת המיר, שרירותיות מסוימת, אגת, למשל, אטרים אצלנו: "שלונגי סקי ואלתרמן", או "שלונסקי, אל" הירשן ולאה גולדברג", ומחשים ממש על תבדלים קוסמיים של רמה ושל חוויות שירית, דוגמאות מעין אלו מצויות גם בספרות צעירה יותר, ובי אמת, מרחק רב מפריד בין עגנון ובין כל סופר עברי אחר בימינו. מאידך גיסא מצויות גם אירו קירבה רוחנית בינו ובין הזו, שעיקרה הע" פדת הדינאמיקה הרוחנית של היהדות בקונטקסט כלים ספרותיים מודרניים: בין שאלה הם כלים של גרוסקה ואלגוריה אצל השני ובין שאלה כלים של אירוניה ומשל אצל הראשון, מכל פקום, שני היוצרים מתעלים מעל לנוף התברתי והלאומי, הררוד יותר, של חשיפדת תלוּקאצ'ית שלנו ומעניקים איוו תחושת-אחדות בין הגניוס הלשר זי והאסאמי ובין הגניוס הספרותי במובנו הרוחני הכולל, שפתם היא פדיום של מתיחויות ומובנים, ולא אמצעי לתיאורן של מציאויות היצרניות או תוויות נפשיות בנאליות, לפי זנות מבחינה זו פותר, איפוא, להר כיר, את שמוותיהם באמת בנשימה אחת, אף שבפקום בו נגמר הניגוד פלפי מביבחס רק מתחיל ההבדל הא" סיחי ביניהם.

לסידרת המחברים על עגנון (נזכיר רק את פעלם של ד"ר קורצווייל וד. סדן) ועל הזו (ספרו של מירון) נוספו עתה, עיוני סקרא***) של הטתנך והמבקר יעקב כחט, המצטיינים בצ" רוף מודע של יצירות שני הסופרים כנושאים ספרותיים, חדרים זה עם זה בכסיפה אחת, בכך קבע, כאמור, בהט מראש איוה סולמ"ערכים בגישתו, ממש כפי שקבעו הד"ר קורצווייל ב"מטבת הרומאן", שעז שהסמיק את הדיון בכחבי עגנון לעיון במיטב היצירה האירוסית.

רוב ספרו של בהט מוקדש ליצירה עגנון, אין פרקיהעיון שלו קונסט" רוקציות מקיטות, סינחטיות, או הפל" גות לתחושים מופשטים יותר, הם קודמ"כל קטעים ענגאליטיים-מבארים, התולמים את המתכונת התיאורטית שהמחבר בעצמו העמיד לפנינו מיד בתחילה דבריו והכתירה בבוהרת: העיון הענגאליטיהמכאר ביצירה פדר זה, אין זו ורד"קריאה-ועיון הסמרי" גזה לשחקים, היפוכו-של-דבר: לעתים המופת היא דל מוגבלת בתחום-התגי" נות תצר, שהיא תוחמת לעצמה, אך היא גם מאחד ישרה עם עצמה, יב" שה, ייקנית, אולי לא נאסרו כאן דברים הרבת, אבל מה שנאמר מהימן עלינו ובדוק באמת השים אנו כלפי כתיבתו של בהט איומן כמעט מה" עמוד הראשון, האיומן הזה אינו אינס" סינקטיבי, הוא מבוסס על התחקות אחר המחבר מסובאה למובאה, מהע" רמה להערכת, וגם על התחקויות שמתחקה המחבר עצמו אחר הטכסט מסובאה למובאה.

תאסי הענגאליטיהמכאר של כתי" נות בהט ניכר מבחינה היצונית גם בהתרכזותו מסביב ליצירות - ודור קא יצירות קצרות - ולא מסביב למוטיבים ואסוציאציות, הוץ מראש" פרק קצר של "ראש-השנה ושבת שז" בח", הוץ בתוספת המרעזים ביצירת עגנון, ובמיתות מה גם הוץ מ"החר" למ הסנטימנטאלי, שעניינו סנטיבים של "ספר המעשים" ו"עידו ועיגם", מטפלים כל קטעים האחרים בסיפור לים בודדים (המטפחת", "בדמי ימית", הרומא וגרושתו", "החילה", "הת העקוב למישור", "האדונית וה" רוכל"), בנישתו לסיפורים משמשים את בהט קנייהמיתה הבאים, שהוא מפרטם כבר בתקדמה: רקעה ומנה של היצירה - תחומי עלילתה, סיר פוץ המעשה או העלילה, הגיבורים תדמויות-הסיפסיס-תאופיים, האמנות ותאוריה", מובן, שקנימידה אלה עוצבו מעיקרם כסוד המצרף של פדאגוגית, של הוראת ספרות בבית"ס התיכון, ערכם הוא ערך דידיאקטי מוב" הק, מעבר לתחום הדידיאקטי המובהק הם עלולים להתגלות כמכשול למנע ח" עם זרמי האוויר, ההום והקור של ההרפתקה הרוחנית באוקיינוסים ובערבות שמחוץ לנאות-הדשא של הפדאגוגית, גם המתכד הי, כנראה, בנוקשות ארבעת הקריטריונים שלפ" ניר, הוא מפרשם באורח גמיש ונ" אוד למדי עד אשר הם יכולים להכ" ליל גם נסיונות ספרותיים מודרניים" סיים-מחונים, לעיצוטר-של-דבר, מצ" לית בהט בעיוני-המיקרא העגנוניים שלו להפעיל דוקא את שלושת הקרי" סריונים הראשונים, היינו את בירור

(*) ש"י עגנון והזו, הזו, עיוני מק" רא" טאח יעקב כחט, הוצאת ספרים יוצל ע"מ, חיפה, תשכ"ב.

(**) מחיר החיים" רומן מאת י. קוצר, הוצאת "מסדה", תשכ"א.